

LUNDS UNIVERSITETS SOCIALHÖGSKOLA, CAMPUS HELSINGBORG

Socialekreterarens makt inom försörjningsstöd

- En kvalitativ studie kring hur socialekreteraren upplever sin egen makt.

Författare: Emma Rotzius och Mathilda Baehre

2012-02-25

LUNDS
UNIVERSITET

Handledare: Håkan Johansson

Abstract

Title: Socialsekreterarens makt inom försörjningsstöd.

Author: Mathilda Baehre and Emma Rotzius

Keywords: Makt, rättssäkerhet, handlingsutrymme, ekonomiskt bistånd and socialsekreterare

Our purpose in this paper is to examine how the social worker looks at their role in relation to the client, based on a power analysis.

We have made four qualitative interviews, and then transcribed and coded them for themes that we found during the transcription. The results show that there are major differences in how social secretaries view their own power and how they handle their role towards the client. There are also differences in how social secretaries are related to the discretion they possess, which studies show has a direct impact on the client's legal security.

Förord

Vi vill först och främst börja med att tacka våra informanter. Utan er hade vi ej kunnat genomföra denna studie!

Vi vill även tacka vår handledare Håkan Johansson för råd och tips under arbetets gång.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Inledning	6
1.1 Inledning och problemformulering	6
1.2 Syfte och frågeställningar	7
1.3 Avgränsning.....	8
2. Teoretiska utgångspunkter och tidigare forskning	8
2.1 Teoretiska utgångspunkter.....	8
2.2 Tidigare forskning.....	12
3. Lagen och ekonomiskt bistånd	14
4. Tillvägagångssätt	16
4.1 Arbetsfördelning och litteratursökning.....	16
4.2 Förförståelse	17
4.3 Urval samt presentation av informanter.....	17
4.4 Genomförandet av intervjuer	18
4.5 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet	19
4.6 Analysstrategi	20
4.7 Etiska överväganden.....	21
5. Empiri och Analys	21
5.1 Handlingsutrymme i socialt arbete.....	22
5.2 Socialsekreterarnas medvetenhet om makt och förhållningssätt till makt.....	25
5.3 Handlingsutrymmet i förhållande till förvaltningen och socialsekreterarnas syn på myndighetsutövningen.....	27
5.4 Rättsäkerheten för klienterna.....	30

6. Resultat och diskussion	35
7. Referenslista	37
8. Bilagor	38
8.1 Bilaga 1 Intervjuguide.....	39
8.2 Bilaga 2 Informationsblad till informanter.....	40

1. Inledning

1.1 Inledning och problemformulering

”Socialtjänsten skall under hänsynstagande till människans ansvar för sin och andras sociala situation inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupper egna resurser” (SoL 1 kap 1 §)

Under våren 2011 fick vi en första inblick av hur försörjningsstöd fungerar i praktiken. Denna möjlighet fick vi då vi utförde vår socionompraktik på ekonomiskbistånd. Praktikperioden sådde ett frö kring ytterligare funderingar kring makt, myndighetsutövning och handlingsutrymme, något som varit en röd tråd under socionomutbildningen. Vi fick på våra praktikplatser erfarenhet av att hantera det handlingsutrymme som en socialsekreterare har. Dagligen mötte vi människor i utsatta situationer, där förhållandet tydligt visade en ojämn maktbalans mellan klient och socialsekreterare.

En vanlig kritik mot samhällsforskning är att den ofta koncentrerar sig på de grupper som saknar makt i samhället, och väldigt lite om de som faktiskt besitter makten gentemot dem . (Angelöw & Jonsson, 2000). Socialsekreterarnas roll är komplex, och det finns förväntningar på dem, både från deras klienter och från myndigheten de representerar (Angelöw & Jonsson, 2000). Vi blev nyfikna på om socialsekreterarna själva var medvetna om sin egen makt och sitt handlingsutrymme, samt hur de förhöll sig till dessa. Detta är viktigt, inte minst för klientens egen rättssäkerhet, då klienter riskerar att få olika bedömningar av olika socialsekreterare. Detta kan i sin tur få förödande konsekvenser för klienten. Lagar och regler finns, men tolknings och handlingsutrymmet stärker socialsekreterarens makt gentemot den enskilde.

Dunér & Nordström (2005) skriver om myndighetsutövning, och menar att alla biståndshandläggare som arbetar inom området, på något vis utövar makt över de som söker bistånd. Även Skau (2007) belyser att alla möten mellan klient och yrkesutövare genomsyras av en makt. Vidare förklarar Skau (2007) att maktaspekten inte alltid är tydlig vid dessa interaktioner, eftersom den osynliggörs och ofta kan uppfattas som något ”fult” (Skau 2007).

När man möter en person på ett socialkontor blir inte det som ett vanligt möte då socialsekreteraren möter en klient med krav och förväntningar(Croona 2003). Mötet med

klienten blir ett möte mellan medborgare och stat. Medborgaren befinner sig i en beroendeställning gentemot staten och dess representanter (Cedersund 1992). I socialsekreterarens möte med klienten befinner sig socialsekreteraren i en organisation där organisationens uppdrag och klientens intressen ska samverka (Svensson, Johnsson och Laanemets 2009). I detta möte mellan socialsekreteraren och klienten finns det många regler och riktlinjer att följa (Johansson 2007). Socialsekreteraren har kunskap om dessa regler och riktlinjer medan klienten inte har kunskap om dessa vilket leder till en ojämn maktfördelning. Skau (2007) menar att i denna process går klienten från att vara ett subjekt till ett objekt. Klienten är inte längre den som fattar besluten och i detta mötet är det därför väldigt viktigt att socialsekreteraren är medveten om att maktfördelningen är ojämn och bemöter klienten på ett respektfullt sätt (Skau 2007).

1.2 Syfte och frågeställningar

Vårt syfte med denna uppsats är att undersöka hur socialsekreteraren inom försörjningsstöd reflekterar och förhåller sig till sin roll gentemot klienten utifrån en maktanalys.

För att undersöka detta utgår vi ifrån dessa tre frågeställningar:

- Hur reflekterar socialsekreteraren kring sin egen makt samt handlingsutrymme gentemot klienten?
- Hur förhåller sig socialsekreteraren till maktutövningen samt handlingsutrymmet?
- Hur kan socialsekreterarens makt och handlingsutrymme påverka klienten?

1.3 Avgränsning och definitioner

Avgränsning

Med hänsyn till den tid och de resurser vi haft har vi valt att avgränsa studien till socialsekreterare inom försörjningsstöd, och hur de ser på makt gentemot klienten i interaktion med denne.

Vi har även valt att avgränsa vår empiri rent geografiskt till Region Skåne, på grund av våra ekonomiska resurser.

Definitioner

Rättssäkerhet: Rättssäkerhet innebär att alla människor ska vara lika inför lagen (riksdagen 2011).

Handlingsutrymme: Det är inte reglerna eller avsaknaden av regler som är handlingsutrymmet. Det är möjligheten att agera mellan regler. (Johansson, Laaemets och Svensson 2010)

2. Teoretiska utgångspunkter och tidigare forskning.

I detta avsnitt kommer vi att redogöra för tidigare forskning inom ämnet, samt vilka teoretiska utgångspunkter vi använder oss av.

2.1 Teoretiska utgångspunkter

Vi ska i vår uppsats utgå från maktteori och använda detta när vi analyserar vår empiri. Vi ska analysera socialarbetares syn på makt i sitt arbete med klienterna och hur de ser på detta. För att analysera hur socialsekreterarna ser på den makt de besitter i sitt arbete har vi valt att se på maktanalysen enligt Michel Foucault, Max Weber samt Michael Lipsky. Vi valde dessa teoretiker för att deras olika teoretiska utgångspunkter gällande makt kommer möjliggjorde att vi kan kunde analysera vår empiri genom olika infallsvinklar.

Foucault och Weber behandlar makt på en strukturell nivå och vi valde dessa teoretiska utgångspunkter för att förstå makten även på denna nivå då förvaltningen styrs av lagar och regler i stor utsträckning. Vi vill även undersöka den subjektiva upplevelsen av makt och valde därför Lipskys teori om gräsrotsbyråkrati då detta belyser just den subjektiva upplevelsen av makt. Vi kommer här redogöra för de mest centrala delarna i dessa teoretikers maktanalyser.

Enligt Foucault är makt inte någonting som förvärvas, fräntas eller delas, någonting man som man behåller eller låter sig gå ur händerna; makt utövas från oräkneliga håll och i ett växelspel av ojämlika och rörliga relationer. Foucault menar att makten inte kan förstås som en individs eller en social grupps privilegium, egenskap eller resurs. Makten är istället en relation mellan människor. Foucault använder sig av begreppet styrkeförhållande, det vill

säga ett styrkeförhållande mellan en människa och en annan eller mellan en grupp och en annan (Hörnquist 1996).

Makten måste uppfattas dynamiskt. Makten är inte någons egenskap eller egendom och inte heller är den ett stabilt styrkeförhållande som från en tid till en annan befästs. Foucault menar att makten är ständigt verksamma och ständigt föränderliga styrkeförhållanden. Makten är hela tiden i omlopp, är aldrig helt på en sida och sätts alltid på spel. De som befinner sig i underläge följer sina egna avsikter, och faktum är att styrkeförhållanden alltid kan ändras. Det kan inte fullständigt utjämnas men styrkeförhållanden kan modifieras. Maktrelationernas natur i vårt samhälle är att de är rörliga och instabila (Hörnquist 1996).

Makt är enligt Foucault inte något bara vissa utövar utan något som alla utövar. Vi alla är del av olika nätverk av makt som vi påverkas och styrs utav. Effekten av maktnätverket är större än individen själv. Makt är inte bara en kraft som handlar om förtryck och begränsningar utan även en produktiv kraft. Foucault menar att makt dyker upp i alla relationer och som existerar i alla former av socialt varande. Makt ses som ett samlingsnamn på hur samhället producerar både positiva och negativa effekter. I varje socialt sammanhang finns det ett antal processer som disciplinerar hur man ska bete sig i det sammanhanget. Denna disciplinering handlar inte om regler som kommer uppifrån eller regler från en specifik person utan regler som föds i lokala sammanhang till exempel på en arbetsplats och som sedan blir till en större diskurs som reproduceras i samhället (Börjesson och Rehn 2009).

Ett annat utav Foucaults begrepp heter på engelska power/knowledge och översätts på svenska makt/kunskap. Med detta begrepp menar Foucault att makten och kunskapen inte går att särskilja ifrån varandra. Varje kunskapsuttalande är en del av maktapparaten som gör just denna kunskap legitim och ansedd som nyttig. Makt och kunskap utvecklas tillsammans och vill man förstå makten får man studera kunskapsregimen (Hörnquist 1996).

Weber definierar makten som en individs eller grupps möjlighet att driva igenom sina egna intressen i situationer som kännetecknas av motstånd. Makten här handlar om att underkuva och tvinga fram lydnad. Makt är ett nollsummespel där man får makt genom att minska någon annans. Makten är ständigt närvarande genom historien och alla historiska förändringar har blivit genom maktkamp (Börjesson och Rehn 2009).

Weber använder även begreppet dominans som har tolkats som att makten alltid är sammankopplat med ett spel av intressen och för att någon ska få sina intressen igenom måste någon annan göra avkall på sina. Weber menar att dominans föds för att folk väljer att underkasta sig den. De som blir utsatta för dominans har egna intressen som de ser bäst kan tillfredställas genom att de accepterar en överhöghet. Man kan vara villig att acceptera sin underlägsenhet när man tror att man på så sätt kan uppnå målet man har. Weber menar alltså att makt inte föds genom att en överlägsen styrka krossar en underlägsen utan genom att människor väljer att bli maktens subjekt (Börjesson och Rehn 2009).

Ett annat utav Webers begrepp är auktoritet. Detta begrepp står enligt Max Weber för de legitima formerna för dominans. Dominansen accepteras av och ses som naturlig av de som lyder under samma. Weber delar upp auktoriteten i tre idealformer (Börjesson och Rehn 2009).

Den första idealformen är traditionell auktoritet. Auktoriteten uppstår här och dominansen genom att vi har en historisk kulturellt definierad struktur. Ett exempel på denna typ av auktoritet är maktstrukturer som föds och upprätthålls av myter och andra kulturella symboler. På detta sätt ses den rådande auktoritetens överlevnad som naturlig del av samhälls systemet. Exempel på sådana system är monarki eller religiösa samfund där auktoriteten inte kan ifrågasättas utan att hela systemet självt kan ifrågasättas. En utav Webers centrala poänger är att detta är en struktur för att skapa och upprätthålla ojämlikheter i samhället. Denna form motverkar aktivt förändring och utveckling i samhället och på så sätt hindrar den framväxten av andra modernare former (Börjesson och Rehn 2009).

Den andra av Webers idealformer är karismatisk auktoritet. Denna form av auktoritet förklarar fenomen såsom informell ledarskap i organisationer. Karismatisk auktoritet bygger på unika existerande eller tillskrivna egenskaper hos en specifik individ som gör att människor vill följa denne som gör att personen automatiskt får auktoritet. Man kan se detta på två sätt: antingen kan personen i fråga besitta ledaregenskaper som gör att personen passar som ledare eller så kan det vara så att man i en kultur börjar skapa myter och behöver någon ikon för detta, till exempel en hjälte (Börjesson och Rehn 2009).

Den tredje utav Webers idealformer är legal/traditionell auktoritet. Här ligger makten inte hos en person, utan hos ett system. Weber menar att den kulturella utvecklingen leder till att alltmer av makten skrivs ner, struktureras och gör till institutioner. I moderna samhällssystem ligger auktoriteten och mycket av makten i byråkratiska strukturer så att både

beteende/processer och straff för avvikelser finns nedteknade. Detta innebär att makten separeras från personer utan på transparanta förordningar där tanken är att det ska vara samma för alla. På så sätt förlitar sig makten på ett rättssystem istället för enskilda ledare (Börjesson & Rehn 2009).

Lipsky har utvecklat en teori om street-level bureaucrats. På svenska översätts detta begrepp som gräsrotsbyråkrat. Begreppet gräsrotsbyråkrat definieras som en anställd inom den offentliga sektorn som kan besluta för allmänheten om förmåner eller negativa åtgärder. Gräsrotsbyråkrater är bland annat poliser, socialarbetare eller lärare. En stor del av gräsrotsbyråkraternas arbete syftar till att ge utbildning, trygghet och sjukvård åt befolkningen. Ju fattigare människor är desto större inflytande har gräsrotsbyråkraterna över deras liv. Den offentliga sektorn har utvecklats och därigenom har även statusen för yrkeskategorin höjts och blivit en starkare grupp. Gräsrotsbyråkraten har en stor påverkan på människors liv vilket kan leda till kontroverser eftersom de arbetar med frågor som är personliga och de fattar direkta beslut som endast fokuserar på individen (Lipsky 1980).

2.2 Tidigare forskning.

I detta avsnitt har vi valt att titta på tidigare forskning kring makt för att skapa en förståelse kring hur makt används och brukas.

Vad ”makt” innebär och hur det påverkar människor finns det mycket forskning om. Därför har vi valt att titta på forskning som berör professionella inom försörjningsstöd och människor i utsatta situationer samt socialtjänsten i stort.

Det finns mycket fakta att inhämta kring ämnet ”försörjningsstöd” och makt. Det är ett omdiskuterat ämne, knutet till många lagar och regler. Att det redan finns mycket forskning både gagnar och missgynnar vår studie, då det finns mycket information att hämta, samtidigt som vårt mål är att ta oss an detta ämne förutsättningslöst.

I vår studie har vi inhämtat litteratur om maktens olika aspekter. Vi har sedan använt det som verktyg för att analysera de fenomen som vi stött på under våra intervjuer.

I en studie gjord av Abiala (2000) fokuserar författarinnan på mötet mellan människor, samt vad som sker i dessa möten. Abiala (2000) diskuterar att olika roller uppträder i möten mellan klienter och yrkesutövare. Organisationen blir regissör, och klienten samt den professionella

blir medspelare. Vidare resonerar Abiala (2000) att den professionelle befinner sig i en roll, där vissa egenskaper, känslor, och brist på kontroll är mindre eftertraktade och därför döljs av vederbörande. Detta beror på att det finns vissa förväntningar på personen, beroende på i vilken roll denna befinner sig i för tillfället, avslutar författarinnan.

Dunér & Nordström (2005) argumenterar att all myndighetsutövning handlar om makt, och därmed utövar alla socialsekreterare makt mot de personer som ansöker om bistånd. I vår studie använder vi oss av Foucaults tolkning av maktbegreppet, att makt finns i alla relationer mellan människor (Foucault 2004). Skau (2007) belyser också att makt finns i alla relationer samt att den som besitter störst makt är individen med tillgång till myndighetsutövning. Även om man som professionell kan känna maktlöshet gentemot en klient som "vägrar" samarbeta, så finns det flera olika påtryckningsmedel att använda. (Skau 2007)

Skau (2007) förklarar att då makt ofta anses vara något "fult" och mindre bra finns en tendens till att försöka dölja den makt som finns. Skau (2007) hänvisar till Foucaults antagande om att makt ej alltid behöver vara negativ, utan att makt även kan vara positiv. Vidare förklarar Skau (2007) om olika tillvägagångssätt som professionella använder sig av för att göra deras makt mindre tydlig och synlig för klienten. En del av detta, förklarar författaren, är att definiera sig själv och sin yrkesroll som "hjälpare" snarare än som "myndighetsperson". Det kan vara ett sätt att göra makten mindre synlig, trots att den fortfarande finns där, betonar författaren.

När en individ är i behov av hjälp och stöd från samhället, och söker ekonomisk hjälp blir individen en klient. Myndigheten spelar en central roll i klientens liv, eftersom den besitter de resurser som klienten är beroende av. Maktfördelningen blir ojämn eftersom klienten inte på något vis är en resurs för organisationen, jämfört på det sätt som myndigheten blir för klienten. Detta är något som kanske inte är direkt uttalat, men de inblandade är medvetna om situationen. På detta vis upprätthåller även myndigheten sina planeringar med klienten, och skapar ett visst tillmötesgående från klientens sida (Hasenfeld 2010).

Skau (2007) belyser även den ibland svåra position som en socialsekreterare hamnar i, att både ge hjälp och att inneha makt. Där de professionella både måste stå upp för den myndighet de representerar, samtidigt som de förväntas hjälpa klienten då de professionella arbetar inom ett serviceyrke. Det är därmed viktigt för socialsekreteraren att hitta en balans mellan dessa roller. Det är dessutom viktigt att bibehålla ett kritiskt synsätt till sin yrkesroll, och förstå sin funktion i myndigheten, avslutar författaren.

Sandström (2008) resonerar att det finns framför allt två anledningar till att maktskillnader uppstår mellan klient och professionell. Den ena anledningen är lagstiftningen som socialsekreteraren måste förhålla sig till i sina beslut. Den andra anledningen är att det finns ett auktoritetsförhållande redan från början mellan de båda parterna. Författaren diskuterar att miljön, kläderna, kunskaperna och sättet att prata bidrar till auktoritetsförhållandet om än så informellt.

Lundström och Sunesson (2006) argumenterar om socialt arbete som utförs i organisationer. Författarna förklarar att i många fall kan det vara tacksamt att arbeta inom socialt arbete eftersom många människor frivilligt vänder sig till organisationer för att få hjälp, och därmed är de själva ofta motiverade. Men just socialtjänsten kan vara en känslig punkt, då de som vänder sig dit ej har något annat alternativ. Författarna belyser två aspekter som står i fokus angående organisationer som sysslar med människobehandlande organisationer. Makt och fördelning av resurser, samt samhällsförväntningar och normer är två olika områden. Där båda blir lika viktiga inom en sådan organisation som socialtjänsten, förklarar författarna.

Vidare förklarar Lundström och Sunesson (2006) att många undersökningar visar att handlingsutrymmet inom ekonomiskt bistånd är stort, och att handläggarna i ganska stor utsträckning kan påverka biståndet. Det har även visat sig att kontroll över ekonomiska resurser används för att styra människor beteenden, förklarar författarna. Även om det är socialsekreteraren som sitter på handlingsutrymmet, så är det socialtjänstens politiska ledning som faktiskt sätter ramarna för denna makt, betonar författarna.

3. Lagen och ekonomiskt bistånd.

Under våra praktikperioder fann vi att socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd ofta blir ”spindeln i nätet”, samt personen som hjälper klienters kontakt med myndigheter. Men den största delen av arbetet fann vi handlade om att ta beslut i ekonomiska frågor, och när beslut tas finns det många lagstadgade aspekter att ta hänsyn till. Socialsekreterare skall ha ett barnperspektiv, följa riksnormen, visa hänsyn till brottsoffer och framför allt besitta ett handlingsutrymme.

Nedan följer en beskrivning av de viktigaste lagarna en socialsekreterare måste ta hänsyn till när de tar beslut, samt hur klienter kan överklaga ett beslut. Försörjningsstöd är i praktiken en tillfällig lösning när situationen när en person av olika skäl ej kan försörja sig själv. För att

kunna erhålla hjälp med sin försörjning och uppnå skälig levnadsnivå ställer lagen vissa krav, ett av de grundläggande kraven beskrivs inledningsvis i SoL, 4:e kapitlet 1 §;

”Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt. Vid prövningen av behovet av bistånd för livsföringen i övrigt får hänsyn inte tas till den enskildes ekonomiska förhållanden om rätten att ta ut avgifter för biståndet regleras i 8 kap. Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet ska utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv. Lag (2010:52).”

Det som vi idag kallar ekonomiskt bistånd omfattar ca 5 % av befolkningen, och har gjort det sedan början på 1900-talet. Det som dock har förändrats är de grupper som får försörjningsstöd. Förr användes nämligen försörjningsstöd till alla de grupper i samhället som stod utan arbete bland annat äldre och de med fysiska/pyskiska funktionshinder. Idag är den största gruppen flyktingar och nyanlända (Socialstyrelsen 2004)

Det är mycket som har förändrats inom området ekonomiskt bistånd de senaste åren. Sverige blev 1995 medlem i den Europeiska unionen och måste därefter anpassa sina lagar och regler därefter. Vårt inträde i EU är något som faktiskt direkt påverkar vår socialtjänst dagligen, och det kan vara svårt för socialsekreterarna att veta vilka lagar som gäller. I och med inträdet i EU tillkom en uppsjö av nya bestämmelser, bland annat fick människor rätt att stanna i ett EU land under mycket lång tid, trots att vederbörande ej är medborgare i landet. En kommun har yttersta ansvaret för de som befinner sig i kommunen, men om personen ej är svensk medborgare kan vissa beslut vara svåra att fatta. Kontentan av detta blir att kommunen tvingas bedöma från fall till fall angående rätten till bistånd. Asylsökande har inte alltid rätt att söka bistånd, dock skall kommunen utreda och pröva ansökan som de får in, om personen har uppehållstillstånd (Socialstyrelsen 2008).

Lagen föreskriver även att socialnämnden får kräva en motprestation av försörjningsmottagaren, exempelvis praktik eller liknande sysselsättning. Detta kan bli ett tvång för att få pengar, om du ej fyllt 25 år, alternativt är över 25 år och bedömningen görs att du behöver kompetenshöjande insatser för att i framtiden kunna försörja dig själv (SoL 4 kap 4 §). Den direkta konsekvensen om man ej fullföljer avtalet eller vägrar praktik, kan bli utebliven eller nedsatt försörjningsstöd (SoL 4 kap 5 §).

Likväl som den enskilde individen med möjlighet till försörjningsstöd måste följa vissa riktlinjer och överenskommelser, har även myndigheten lagar och skyldigheter att förhålla sig till. Varje kommun ansvarar för de människor som befinner sig i området, och har en skyldighet att hjälpa de som behöver extra hjälp och stöd (SoL 2 kap 1 §). De får heller inte överlämna uppgifter som rör myndighetsutövande till annat bolag eller person, men de kan däremot sluta avtal med andra aktörer för att utföra kommunens uppgifter (SoL 2 kap 5 §).

För att stärka klientens rättsäkerhet finns det lagar som klienten kan använda när den känner sig orättvist behandlad och vill överklaga ett beslut. För att överklaga ett beslut kan klienten bland annat använda sig av 22-25 § Förvaltningslagen. Om ett beslut prövas genom förvaltningslagen, så innebär det att domstolen kan pröva beslutet både gentemot laglighet samt lämplighet.

En grundläggande aspekt inom förvaltningsverksamheten är att de beslut som fattas ska vara rättsligt riktiga. Därför är det viktigt att det finns en chans och möjlighet att ändra beslut som blivit felaktiga. Klienten ska kunna överklaga ett beslut och få det ändrat genom att vända sig till en högre instans. Detta förutsätter självklart att klienten själv är medveten om sina rättigheter. Om ett beslut blivit fel och myndigheten själv upptäcker detta, så finns det möjligheter för dem att själva ändra sitt beslut, även detta utifrån Förvaltningslagen 27 §. (Socialstyrelsen 2004).

I en av socialstyrelsens handböcker kring handläggning understryker de vikten av att informera klienten kring dess rättsliga rättigheter, samt vilka regler och lagar en eventuell utredning måste följa. Den enskilde ska även få information kring vilka andra organisationer och personer som socialsekreteraren önskar att kontakta. Maykut & Morehouse (1994) förklarar att när socialsekreteraren ber om tillgång till viss information är det önskvärt att socialsekreteraren talar om varför samt vilken nytta informationen har. Andra viktiga punkter som socialsekreteraren skall ta upp och informera om är dokumentationsskyldighet och behandling av personuppgifter. Informationen skall vara lättbegriplig för den enskilde, vilket fastslås enligt 7 § FL)

4. Tillvägagångssätt

Enligt Aspers (2007) finns det fem viktiga aspekter att fundera över innan man väljer metod för sin studie. Dessa aspekter är; etiska överväganden, tillgänglighet på fältet, bevis krav,

ekonomiska resurser samt vår egen kompetens som forskare. Då detta är vår första större studie valde vi ett tillvägagångssätt som för oss är hanterbart. Vi har således tagit Aspers (2007) aspekter i åtanke och utarbetat en mall för studien och metodvalet. Genom att använda oss av en kvalitativ metod har vi haft möjlighet att lyfta fram socialsekreterarnas egna röster och berättelser. Den kvalitativa metoden fokuserar på hur individen upplever sin värld och förhåller sig till den (Kvale 1998).

Nedan presenterar vi genomförandet och tillvägagångssättet för studien mer ingående.

4.1 Arbetsfördelning och litteratursökning

Från första början var vår vision att arbeta och skriva tillsammans så mycket som möjligt, dock insåg vi ganska fort att det ej skulle fungera med tanke på arbetets omfång samt den begränsade tiden att skriva arbetet på. Vi har under arbetets gång arbetat både individuellt och tillsammans. Vi valde att dela upp det skriftliga arbetet, för att underlätta produktionen av text. Vi har även bytt texter mellan varandra för att få ett så bra och nära samarbete som möjligt, samt inblick i vad den andre gör.

För att finna information och litteratur som var relevant till vårt ämnesområde diskuterade vi med vår handledare Håkan Johansson. Vi har använt oss av Lunds Universitetsbiblioteks katalog och sökt på litteratur, och vi har även tagit hjälp av personal från biblioteket.

I takt med att vi har letat efter forskning, har vi kommit i kontakt med litteratur som vi från början inte hade tänkt oss, men som visade sig vara mycket intressant i sammanhanget. Bland annat har vi kommit i kontakt med relevant litteratur när vi läst studiekamraters uppsatser och avhandlingar inom området.

4.2 Förförståelse

Vi båda praktiserade under våren 2011 inom försörjningsstöd i två olika kommuner. När vi samtalade om våra erfarenheter insåg vi att på våra praktikplatser utfördes arbetet olika. Detta fick oss att börja reflektera över rättssäkerheten inom området, samt den makt/handlingsutrymme en myndighetsperson har gentemot sina klienter. Trots att makt är

något som ofta diskuteras under vår utbildning, så saknade vi kunskap att verkligen förstå hur socialsekreterarna själva ser på sin situation.

När vi tolkar våra intervjuer och forskning inom ämnet, strävar vi efter att vara så objektiva som möjligt. Dock är det en omöjlighet att helt bortse från våra tidigare erfarenheter, då detta är något vi ständigt bär med oss. Det är av vikt att belysa vår förförståelse, då den oundvikligt påverkat det slutgiltiga resultatet.

Det är mot bakgrund av det vi redan har som vi får grepp och meningen i den nya kunskapen vi möter, således har vår förförståelse både för- och nackdelar (Thomassen 2007).

4.3 Urval samt en presentation av informanter

Vi har under urvalet för våra informanter bestämt oss för att använda ett ”målstyrt” urval, och har valt ut intervjupersoner som har en direkt anknytning till det område som intervjufrågorna handlar om (Bryman 2011).

Intervjuerna har utförts på personer från två olika kommuner och organisationer. Anledningen till att vi valde två olika kommuner är för att uppnå en viss mångfald, samt för att underlätta de accessproblem som vi stötte på när vi sökte informanter. Verksamheterna valdes utifrån närhetsprincipen, och vi skickade förfrågningar kring intervjuer till respektive enhetschef inom organisationerna vi valde ut. Anledningen till att vi kontaktade cheferna först och inte socialsekreterarna var att vi ville underlätta accessen. Om cheferna godkände att intervjuerna skedde på arbetstid, så tänkte vi att det skulle vara lättare att hitta informanter. Sex informanter anmälde sitt intresse, av dessa intervjuer använde vi fyra stycken och kasserade två. Vi valde att helt välja bort dem tidigt på grund av flera orsaker. Bland annat på grund av dålig ljudupptagning, vilket gjorde att informationen som framkom var mycket bristfällig.

Eftersom två av intervjuerna kasserades, vill vi understryka att vi ej hämtat någon empiri från dessa två intervjuer och alltså är detta en studie gjord utifrån 4 informanters utsagor.

4.4 Genomförandet av intervjuer

Vi valde att använda oss av semistrukturerade intervjuer. Vår huvudsakliga tankegång med valet av intervjumetod var att socialsekreterarnas egna röster skulle lyftas. Med hjälp av den

semistrukturerade intervjun blev detta möjligt, samtidigt som intervjuens syfte fortfarande besvarades (Aspers 2007). Vi utformade därför en intervjumall, där frågorna lämnade öppet för följdfrågor (se bilaga 1).

Till en början hade vi mailkontakt med våra informanter, där de fick all nödvändig information inför intervjuerna. När vi sedan skulle boka möten med dem valde vi att låta dem bestämma plats och tillfälle för intervju. Aspers (2007) diskuterar intervjun som metod och hur intervjun i en ny miljö kan sänka informantens känsla av säkerhet. Vi försökte således att välja annan plats för intervju men även på grund av accessproblematik. Vi utförde tre av intervjuerna på socialsekreterarens egen arbetsplats, och en intervju utfördes i ett grupprum på Campus. För att skapa en trevlig stämning hade vi med oss fika och kaffe att bjuda på.

Vi använde oss av bandspelare för att spela in intervjuerna, samt antecknade skriftligt för att lättare minnas intervjun efteråt. Vi såg även till att sitta ostört för att samtalen inte skulle bli avbrutna. En annan sak vi gjorde för att få så små störningar i samtalet som möjligt var att endast en av oss hade som huvuduppgift att sköta samtalet. Detta medans den andre skötte bandspelaren och höll sig lite i bakgrunden. Detta gjorde att den mindre aktiva personen lättare upptäckte när frågor förblev obesvarade eller hängde i luften.

4.5 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

Vi inledde arbetet med att diskutera orosmoment med vår handledare. Något som vi funderade över var intervjuerna samt kodningen av dessa. För att behandla materialet vi samlat in på ett så etiskt sätt som möjligt, har vi både innan samt under studiens gång fördjupat våra kunskaper kring hur man exempelvis kodar en intervju.

Vi dock är vi medvetna om att vår egen subjektiva uppfattning, kan ha kommit att påverka vårt resultat. För att minimera vår egen subjektiva uppfattning har vi löpande haft diskussioner med varandra.

Dock har vi varit medvetna under studiens gång kring det Dalen (2007) beskriver intervjuareffekten. Bara det faktum att vi befinner oss i rummet med en informant kan komma att påverka vad personen svarar på våra frågor, förklarar författaren. Och för att minska risken för omtolkning av det som informanterna sagt spelade vi in samtalen med intervjupersonerna.

Det finns både positiva och negativa aspekter med att använda bandspelare vid samtal. Det är viktigt för att minska risken för omtolkning, men bandspelare kan tyckas vara obehagliga för de som blir intervjuade. Detta kan i sin tur komma att påverka deras svar (Kvale 1998).

För att minska risken av missförstånd under intervjuerna har vi frågat över saker vi undrar eller inte har förstått. Detta ökar trovärdigheten, eftersom vi bekräftar därigenom att det är intervjupersonernas verklighet vi speglar och inte vår egen (Bryman 2011). Vi själva vill på detta sätt minska risken för missförstånd och få ett så korrekt empiriskt material som möjligt. Eftersom informanternas uppfattning är subjektiv är det viktigt att ej omtolka den informationen de ger oss under intervjuerna (Kvale 1998), vilket har gjort att vi var mycket noggranna när vi sedan kodade materialet.

En brist vi såg i våra intervjuer var vår egen förförståelse och vår ovana med att genomföra intervjuer. När man som intervjuperson är insatt i ett ämne finns en benägenhet att vilja ”hålla med” den som intervjuas, vilket vi hade svårt att inte göra när socialsekreteraren berättade någon känsligt (Kvale 1998). Vi misstänker att detta kan ha påverkat informanternas svar. Dock underlättade det att vi båda var med under intervjuerna, då vi kunde vara uppmärksamma på varandra. Vår förförståelse har även gett oss vissa möjligheter i att fördjupa oss i resonemang och underlättade för oss vid exempelvis följdfrågor.

Vi ville veta socialsekreterarnas egna uppfattning kring ämnet, men fortfarande, kunna påverka vilken riktning ett samtal kunde ta. Vi utformade därför en intervjuvall, där det fanns möjlighet att utveckla sina svar genom följdfrågor. Vi är dock medvetna om att denna typ av intervjumetod både har för och nackdelar. Frågor kring förtydligande under intervjuerna kan till exempel ha skapat en ojämn fördelning av frågorna samt verkat ledande. Under ett samtal kan även pauser, tonfall och gester vara viktiga för att understryka ett argument. Och om det inte uppmärksammas kan det bli svårt att återges i efterhand.

Vårt urval är relativt litet och bygger på socialsekreterarnas personliga åsikter och upplevelser. Deras berättelser kan inte appliceras på resterande yrkesverksamma socionomer inom försörjningsstöd (Kvale 1998). Dock kan intervjuerna kring vårt valda ämne ge en inblick för fortsatt forskning.

4.7 Analysstrategi

Vi började att lyssna igenom våra inspelade intervjuer en gång. Andra gången vi lyssnade började vi att transkribera dem, under tiden vi transkriberade jobbade vi även aktivt med att avidentifiera socialsekreterarna.

Efter transkriberingen började vi att koda materialet. Med bakgrund mot vår intervjumall valde vi att koda materialet så förbehållslöst som möjligt. Vi kodade genom att använda färgpennor och sökte efter liknande ord och sammanhang i de fyra olika intervjuerna. Efter vi bearbetat kodning kom vi fram till fyra teman: handlingsutrymme, myndighetsutövning, rättssäkerhet samt hur socialsekreteraren förhåller sig till makt. Det var efter vi funnit dessa teman som vi började att söka efter citat som vi kunde använda i vårt arbete. Vi använde oss även av ”mind maps” vid sidan av kodningen för att få en bredare bild av materialet och en hjälp vid analysen. Resultatet presenteras sedan löpande i vår analys.

4.8 Etiska överväganden

Då vi använde oss av en bandspelare vid intervjuerna, har vi valt att avidentifiera socialsekreterarna. Vårt syfte är inte att fråga kring enskilda fall/klienter, men det kan hända att intervjupersonen måste berätta om ett enskilt fall för att kunna förtydliga ett resonemang. Risken finns då att även klienters identiteter blir spårbara, om vi inte avidentifierar informanten. Vi kommer även att förstöra allt material, efter publicering av uppsatsen, för att undvika att informationen hamnar i orätta händer (Bryman 2008).

Även om inte socialsekreterarna anses vara en utsatt grupp i sig, betyder det inte att ämnet och intervjuerna kan behandlas utan att vi vägt in flera etiska aspekter. Bland annat så fick socialsekreteraren ett informationsblad kring vad vi kom att använda materialet till, samt hur vi hanterat materialet. Informationen innefattade även anonymisering och slutligen syfte samt ändamål med uppsatsen (Vetenskapsrådet 2011).

5. Analys och Empiri

Innan vi påbörjade våra intervjuer hade vi tankar kring hur informanterna kunde tänkas svara på vissa frågor, och under intervjuernas gång insåg vi att dessa funderingar blev felaktiga. Vi insåg att de vi intervjuade levde i sin egen subjektiva verklighet, vilket gjorde det omöjligt för oss att veta vad de kunde tänkas svara. Vi vet och kan vilka lagar och regler som finns inom området, men vi kan aldrig veta, innan vi frågar, hur en enskild människa ser på och förhåller sig till dem.

Vi har därför varit noga med att lyfta våra egna tankar och förförståelse i diskussioner med varandra under arbetets gång. Detta för att medvetandegöra att den ständigt finns där, och att den är vår egen subjektiva uppfattning. Vi anser att detta är viktigt för att inte informanterna ska känna sig feltolkade när vi använder deras berättelser i studien.

Vi ska i vår analys redogöra för det som vi fått reda på utav våra respondenter. De teman vi funnit då vi kodat vårt material är handlingsutrymme, rättsäkerhet, myndighetsutövning och förhållningssätt till makten. Vi har vidare analyserat dessa teman utifrån de teoretiska utgångspunkter vi valt att använda oss av i vårt analysarbete.

5.1 Handlingsutrymme i socialt arbete.

Klienter träffar vanligen flera olika handläggare när de får försörjningsstöd under en lång period. Det finns forskning som visar att klienter ofta upplever att de olika handläggarnas beslut kunde skilja sig åt, trots att de arbetar utifrån samma regler. (Boklund 1995). Under våra intervjuer framkom det att socialsekreterarens handlingsutrymme gentemot klienterna direkt påverkas av arbetskamraterna.

Ett av de största dilemman en socialarbetare ställs inför är att hantera att både vara den hjälpande och kontrollerande handen i samma handlingar. En socialarbeters position är mittemellan organisationen och klienten. Som socialsekreterare ska man samtidigt representera klienten och organisationen man arbetar för. En handling som utifrån organisationens krav är riktig kan i klientens ögon vara helt felaktig. Ett exempel på detta är när en person nekas bistånd för att den inte uppfyller organisationens krav. Organisationen har begränsat med resurser och det är en politiskt styrd organisation. På grund av att resurserna är allt mindre idag ställs det högre krav på klienterna. De krav som ställs på klienterna är bland annat krav på att visa att man försöker göra så gott man kan utifrån förmåga. Handlingsutrymmet kan inte beskrivas i termer av bra eller dåligt utan är en

nödvändig aspekt inom socialt arbete. Som socialarbetare ställs man varje dag inför nya situationer och måste göra individuella bedömningar i varje enskilt fall. Det är inte reglerna eller avsaknaden av regler som är handlingsutrymmet, det är möjligheten att agera mellan regler (Johansson, Svensson och Laaemets 2010).

Vi har frågat intervjupersonerna om hur de uppfattar sitt handlingsutrymme i arbetet. Ett intressant tema som kom fram under kodningen av vårt insamlade material var hur kollegerna påverkar handlingsutrymmet. En intervjuperson visar på att förhållande man har till sina kolleger både kan öka och minska handlingsutrymmet i arbetet. Intervjupersonen menar att det alltså inte bara är förvaltningens regler och lagar som påverkar handlingsutrymmet utan även arbetsklimatet på arbetsplatsen. Intervjupersonen uttrycker det så här:

På min arbetsplats finns där en kollega som har väldigt lång erfarenhet av ekonomiskt bistånd som är en slags informell ledare som liksom styr gruppen med järnhand med väldigt subtila signaler.

Om man tittar på detta utifrån Webers maktanalys har han en utav sina idealformer som han kallar karismatisk auktoritet. Med detta menar Weber att denna form av auktoritet bygger på tillskrivna egenskaper hos en specifik individ som gör att människor vill följa denna individ. Detta kan bero på att personen har ledaregenskaper som gör att den passar till ledare men det kan även bero på att man i den arbetskulturen har ett behov av att ha en ikon, en slags hjältefigur att se upp till (Börjesson och Rehn 2009).

När man analyserar detta citat från intervjupersonen och analyserar detta utifrån Webers maktperspektiv kan man se hur kulturer kan skapas och vidmakthållas inom en arbetsgrupp. Inom denna arbetsgrupp har denna socialsekreterare fått sin roll som ledare trots att alla socialsekreterare har blivit givna samma delegation från förvaltningen. Detta kan bero på att arbetsgruppen känt behov av en ikon då de formella cheferna är svåra att nå. Det kan även bero på att man i ett svårt arbete med många svåra beslut att fatta behöver någon inom arbetsgruppen att se upp till, att idealisera på ett sätt (Börjesson och Rehn 2009).

Faran med detta kan vara just det respondenten uttrycker att för den enskilda socialsekreteraren som kommer in ny i gruppen med skilda åsikter från den informella ledaren får det svårare i arbetet. Respondenten upplever att detta minskar hennes handlingsutrymme i arbetet. Man behöver ändå arbeta tillsammans med gruppen och det är

svårt att få detta att fungera med ständiga konflikter. På detta sätt kan kulturer på arbetsplatser fortgå och de nya kollegerna tvingas mer eller mindre att anpassa sig till den rådande kulturen.

Om man ser på respondentens svar utifrån Foucaults maktperspektiv är förklaringen till detta fenomen i arbetsgruppen en annan. Foucault menar att makt inte är någonting som kan förvärvas eller fråntas. Makt utövas från alla olika håll och är något som finns i alla sociala relationer och sammanhang. Makt kan inte förklaras som en individs egenskap eller resurs utan makten ska förstås som styrkeförhållanden mellan individer eller grupper. Detta innebär att makten måste ses dynamiskt och den ändras ständigt i det sociala sammanhanget. Till skillnad från Weber så ser inte Foucault makten som att en individ har makten och till följd utav detta har den andra individen mindre makt. Foucault menar att makten är en relation som hela tiden är rörlig och påverkbar (Hörnquist 1996).

När man belyser intervjupersonens citat på detta sätt får man en förklaring till relationerna i arbetsgruppen och den informella ledarens roll är något som alla i arbetsgruppen är delaktiga i. Den informella ledaren kan inte vara ledare utan att alla i gruppen låter denne vara ledare. Den makt som ledaren har över gruppen bygger på dynamiken som hela gruppen skapar tillsammans. Alla medlemmar i gruppen stöder informellt denna tysta överenskommelse att ge ledaren makten. Det är enligt Foucault gruppen själv som skapar sina interna maktförhållanden.

Detta är en annan förklaring till hur maktförhållanden inom en arbetsgrupp kan fortgå. Processer som pågår i en grupp är resultatet av samtliga relationer inom gruppen. Alla medlemmar i gruppen påverkar hur gruppen arbetar tillsammans. Enligt detta sätt att se på maktrelationer inom gruppen behöver en eller flera medlemmar ändra på något styrkeförhållande inom gruppen för att ändra maktrelationerna. Ett exempel är att någon säger ifrån och på så sätt ändrar sitt styrkeförhållande. När någon individs styrkeförhållande ändras leder detta till att gruppens dynamik ändras per automatik. På så sätt kan man se det att enligt Foucault skapar socialsekreterarna i stor utsträckning sitt eget handlingsutrymme (Hörnquist 1996).

En annan utav intervjupersonerna uttrycker sig så här:

Nu har jag jobbat länge och är väldigt säker på det jag gör och vet hur jag ska göra. Jag tror det är svårare att ha ett stort handlingsutrymme när man kommer in som ny och måste följa alla direktiv .

De andra respondenterna i våra intervjuer har svarat på olika sätt. De finns olika sätt att uppfatta hur socialsekreterare ser på sitt handlingsutrymme i förhållande till sina kolleger. Ett sätt är att handlingsutrymmet minskas av kollegorna, enligt en respondent som svarat detta beror det på att det blir en svår arbetssituation att arbeta tillsammans då man arbetar mycket i grupp. Det blir mentalt påfrestande att ofta ha diskussioner med sina kollegor. Man vill även ingå i gemenskapen i gruppen och känna samhörighet. En respondent uttrycker det så här:

En person i gruppen har alltid tolkningsföreträde, säger hon någonting är det ordet lag. Problemet är att jag sitter i den här gruppen varje dag. Det blir väldigt jobbigt att vistas i gruppen om jag tar ett steg utanför ramarna.

Ett annat sätt att svara på är att handlingsutrymmet inte minskas i någon större utsträckning av kollegorna. Enligt respondenten som svarat detta, beror det på att socialsekreteraren känner sig trygg i sin yrkesroll. Respondenten upplever att denne har ett stort handlingsutrymme i arbetet och kan påverka arbetet i ganska hög utsträckning själv. Respondenten upplever inte att handlingsutrymmet minskar i någon större utsträckning då personen inte är överens med sina kollegor i ett ärende. En respondent uttrycker det så här:

Handlingsutrymme finns ju för alla men man måste våga ta det.

Respondenten som känner att denne kan ta plats i gruppen och blir lyssnad på av sina kolleger upplever ett stort handlingsutrymme i arbetet. En annan respondent som inte upplever att kollegerna lyssnar eller vågar ta plats i gruppen upplever sitt handlingsutrymme som mer begränsat. Vi gör här kopplingar till ledare och följeslagare inom en grupp. Hur man upplever sitt handlingsutrymme påverkas av vilken position man har inom gruppen.

Således visar vår studie, att hur socialsekreteraren själv förhåller sig till sin makt gentemot klienten påverkas av arbetskamraternas påtryckningar. Detta har en direkt påverkan på klienten då vissa beslut tas utifrån arbetsgruppens rådande normer.

5.2 Socialsekreterarnas medvetenhet om makt och förhållningssätt till makt.

Vi frågade våra respondenter om hur de uppfattar den makt de har i sitt arbete. Vi ville undersöka hur de förhåller sig till detta. Detta förhållande mellan hjälpare och klient utgörs av ett obalanserat maktförhållande där de inblandade parterna har olika möjligheter att få igenom sin vilja. Hjälppapparatens makt vilar på en solid ekonomisk, rättslig, kulturell och ideologisk grund. Dess representanter kan ge klienterna ekonomisk och praktisk hjälp eller underlåta att göra det. De kan med lagens stöd göra allvarliga intrång i en individs privata liv. Till sitt förfogande har de en uppsättning värden och normer för vad som anses vara ett acceptabelt leverne och uppförande och när någon avviker från normen kan det falla tillbaka på en uppsättning skrivna eller oskrivna regler om vad som ska eller bör göras (Skau 2007)

Lipsky menar att för att förstå hur vissa organisationer kan arbeta mot sina egna mål och normer måste man förstå hur de anställda själva upplever normer och andra påtryckningar som de är utsatta för. De beslut, rutiner och strategier som gräsrotsbyråkraterna skapar för att kunna hantera oklarheter och krav från olika håll blir tillsist det sätt som tillämpas i praktiken. Det resulterar i ett synsätt att brukarna får det bästa som finns att tillgå. Gräsrotsbyråkraterna hanterar denna diskrepans mellan verksamhetens ideal och hur det ser ut i verkligheten för att kunna vara nöjda med sitt arbete. En strategi som är nödvändig är att de anpassar sina mål och ideal till möjligheterna att uppfylla dem (Lipsky 1980).

En respondent uttryckte sig så här:

Vi gör ju alltid individuella bedömningar om man står till arbetsmarknadens förfogande eller inte. Står man till arbetsmarknadens förfogande ska man lämna in så kallade jobb sökar listor varje månad så vi vet att de sökt tillräckligt med jobb för att vara berättigade till försörjningsstöd. Man kan ju ringa till arbetsgivaren och fråga. Jag har aldrig gjort det och skulle aldrig få för mig att göra det. Jag tycker det är oerhört kränkande. Vad ska jag säga -Hej jag ringer från socialtjänsten jag har en socialbidragstagare som söker jobb hos dig, kan du verifiera det?

Men det har hänt att man gjort detta på kontoret, att de ringt arbetsgivaren och frågat om de sökt jobb där.

En annan respondent uttryckte det så här:

Dom besluten jag tar gäller deras ekonomi och det är ju liksom ”take it or leave it”. Mer eller mindre är det faktiskt så.

En annan respondent uttryckte det så här:

Jag tror klienterna är medvetna om makten vid första besöket. Sen tror jag att det är upp till mig hur det påverkar mötet. Jag vill tro att jag har en bra relation till mina klienter, där jag försöker hålla det utanför rummet eftersom jag inte gillar att använda det som arbetssätt. Men självklart går det inte att komma ifrån att många av klienterna, hur bra jag än tycker att det går hade inte kommit på mötet om dom inte varit tvungna helt enkelt. Så är det ju så det finns helt klart med.

Skau skriver i sin bok att det finns olika sätt att inhämta kunskap kring klienternas situation. Kunskap kan inhämtas på ett sätt som uttrycker uppriktigt intresse och respekt för klienten som person och utan att kränka hans eller hennes integritet. Kunskap kan också inhämtas på ett respektlöst, likgiltigt och förödmjukande sätt (Skau 2007).

En annan respondent uttryckte det så här:

Jag misstror inte mina klienter. Jag är hellre naiv och blåögd och får en jävla käftsmäll än att gå och dela ut små tjuvnyp till höger och vänster hela tiden och anklagar människor för saker. Då blir jag hellre riktigt

dragen vid näsan. För jag vill inte utsätta människor för den kränkningen det innebär att visa att man inte tror på dom.

Om man belyser detta citat utifrån det Skau säger så uttrycker denna respondent hur viktigt det är att på ett respektfullt sätt få fram information om sina klienter. Respondenten säger att det är bättre att bli lurad någon gång än att kränka sin klient genom att misstro sina klienter.

5.3 Handlingsutrymmet i förhållande till förvaltningen och socialsekreterarnas syn på myndighetsutövningen.

Ett tema som framkommit när vi analyserat hur socialsekreterare ser på sitt handlingsutrymme är hur handlingsutrymmet påverkas av förvaltningens ramar och regler. Enligt Webers idealtyp består byråkratiska organisationer av fasta kompetensområden baserade på regelverk. Sådana organisationer är hierarkiska och socialtjänsten är en sådan organisation. Vidare menar Weber att en byråkratisk organisation agerar rationellt och efter lagar vilket skapar struktur inom stora organisationer. Dock riskerar de även att bli en plats för maktutövning (Börjesson och Rehn 2009). I vår studie uttrycker socialsekreterare att dennes förhållning gentemot klienten påverkas av förvaltningen, vilket kan få direkta konsekvenser för klienten.

Socialtjänstlagen är en ramlag vilket innebär att lagen rymmer ett stort tolkningsutrymme eftersom det är individer man tillämpar lagen på måste individuella bedömningar vara möjliga. Vi har frågat våra respondenter om hur de upplever handlingsutrymmet i arbete gentemot förvaltningen.

Lipsky beskriver en strategi en gräsrotsbyråkrat kan använda sig av för att klara av arbetet. Denna strategi är att förminska den egna handlingsförmågan genom att säga att man inte har inflytande eller möjlighet att bestämma. Gräsrotsbyråkraten gör aldrig undantag från regler fastän det ibland kanske kunde vara möjligt. Gräsrotsbyråkraten försvarar detta med att de arbetar enligt lagen eller att det är ” så man gör”. Detta gör man för att skydda sig från påtryckningar från brukare och att behöva inse sina egna tillkortakommanden. Strategin bottnar i ångest mellan förväntningar och upplevd förmåga. Att avslå ansökningar kan kännas jobbigt för socialsekreteraren och regler och riktlinjer blir då ett stöd eftersom beslutet då är bortom deras kontroll (Lipsky 1980).

En respondent uttryckte det så här:

Jag vet inte om makten i mitt arbete är positivt eller negativt. Socialtjänsten är en myndighet vi har i samhället och jag jobbar ju på den myndigheten så då måste jag rätta mig efter de regler och lagar som finns.

En annan respondent uttryckte det så här:

Vi har en väldigt stark kultur i den kommunen jag arbetar med att man skall vara väldigt restriktiv, vi har ett politiskt mål som heter att man skall pressa tillbaka bidragsberoendet. Som facklig representant har jag haft uppe detta med politikerna och frågat om man kanske ska använda en annan formulering. Eftersom det handlar om att man skall pressa tillbaka dem som söker ekonomiskt bistånd. Jag fick svaret från politikerna att vi inte skulle lägga oss i det politiska målen, vi ska bara utföra det arbete som de har beställt så att säga. Jag har ett exempel på hur just den kulturen genomsyrar vår grupp. Man skall vara restriktiv med biståndet när man fattar beslut på akutnöd, till exempel matpengar då och så vidare. Jag har väldigt svårt att ta till mig de och har de fortfarande.

För att analysera det respondenten här uttrycker i citaten kan man använda sig av Lipskys teorier om hur socialsekreterare hanterar att anpassa sig till mål och möjligheten att uppfylla dem. Lipsky menar att för att förstå hur en organisation kan arbeta mot sina egna mål och normer måste man förstå hur de anställda själva upplever normer och andra påtryckningar som de kan vara utsatta för. Besluten och rutinerna som gräsrotsbyråkraterna skapar för att göra det möjligt att hantera krav från olika håll. För att förklara hur gräsrotsbyråkraterna hanterar diskrepansen mellan hur arbetet i den bästa av världar ser ut och hur det i verkligheten ser ut och hur socialsekreterarna trots detta håller ut och kan vara nöjda med sitt arbete, har Lipsky utvecklat några strategier. En strategi som är nödvändig är att man som socialsekreterare anpassar sina mål och ideal till möjligheterna att uppfylla dem.

Gräsrotsbyråkraterna bildar även i viss utsträckning vissa uppfattningar om brukarna för att kunna hantera sina egna bristande möjligheter att hjälpa. En annan strategi för att hantera diskrepansen i arbetet vad de egentligen borde göra och vad de i verkligheten har möjlighet att göra är att vara psykiskt frånvarande på arbetet. De utgår fortfarande från verksamhetens mål men de skapar istället sin egen version tillsammans med sina kolleger som är lättare att uppnå och arbeta utefter (Lipsky 1980).

En respondent i vår studie har svarat är att det är en svår balansgång mellan handlingsutrymme och förvaltningens riktlinjer och lagar. En förklaring till varför handlingsutrymmet begränsades av förvaltningen var att det administrativa arbetet tar för mycket tid från arbetet med klienterna. En annan förklaring vi fått på denna fråga är att det är svårt att försvara och stå för förvaltningens regler och lagar ibland. En respondent uttrycker att hon inte kan påverka förvaltningen utan måste rätta sig efter de regler och riktlinjer som finns. Detta kan vara svårt i relationen till klienten då förvaltningens regler är felaktiga enligt socialsekreteraren som ändå måste försvara dessa gentemot klienterna. Det man kan se i respondentens svar är svårigheten i att den största makten ligger i ett system. Det är alltså inte individen som besitter den största makten, men det är individen som får stå för det makten beslutat i mötet med klienten. Detta leder till en känsla av maktlöshet som vår respondent uttryckte sig.

En annan respondent uttryckte det så här:

Man arbetar inom förvaltningen och då får man stå för det. Förvaltningen har sina regler och riktlinjer. Man måste följa dessa. De är efter dessa vi arbetar ju.

För att belysa det respondenten säger här så kan man se detta ur det Webers maktperspektiv. Den tredje utav Webers idealformer är legal/traditionell auktoritet. Makten här ligger inte hos en individ utan makten ligger hos ett system. Den kulturella utvecklingen har lett till att makten har strukturerats och skrivits ned. Det moderna samhället är byråkratiskt och mycket

utav makten ligger i dessa byråkratiska strukturer. Makten skiljs från individen och förlitar sig på förordningar för att det ska vara lika för alla (Börjesson och Rehn 2009).

När man analyserar respondentens svar ur Webers maktperspektiv får man i detta sammanhang se förvaltningen som systemet. Det Weber menar och vi tydligt kan se är att socialsekreteraren gör att man särskiljer sig själv från makten systemet har. Man ser sig själv som en arbetare som utför en given order på uppdrag av systemet. När man skiljer makten från individen och lägger makten hos systemet blir individens ansvar för sina handlingar obefintlig. Tanken Weber hade med detta resonemang är att det skulle bli lika för alla. Eftersom socialtjänstlagen är en ramlag blir det mycket problematiskt om individen inte tar ansvar för sina handlingar. Arbetet riskerar då att bli fyrkantigt och byråkratiskt snarare än lika bedömning för alla (Börjesson och Rehn 2009).

Om man istället ser detta ur ett Foucaultiskt maktperspektiv blir resonemanget annorlunda. Enligt Foucault är vi alla en del av olika nätverk av makt som vi påverkas av. Effekten av maktnätverket är större än individen själv. Men makten ses inte bara som en kraft som handlar om begränsningar och förtryck. Makt kan även vara en produktiv kraft. Makt finns i alla relationer och existerar i alla former av socialt varande. När man analyserar respondentens svar ur Foucaults maktperspektiv får man en annan bild av företeelsen. I detta sammanhang kan man då se förvaltningen som ett maktnätverk. Socialsekreteraren är en del av detta nätverk och påverkas utav denna makt. Den makt som nätverket besitter är större än den makt socialsekreteraren har och därför är även nätverkets möjligheter att påverka mycket större än den enskilde socialsekreterarens möjligheter att påverka. Eftersom makten enligt Foucault är något som finns i alla sociala relationer kan den enskilde socialsekreteraren inte fränkoppla sig från makten. Makten är alltid närvarande i alla relationer och sammanhang. Socialsekreteraren kan inte förlita sig helt på förvaltningens regler och lagar utan hon är med och påverkar och upprätthåller dessa varje dag i sitt arbete (Hörnquist 1996).

5.4 Rättsäkerheten för klienterna.

Ett annat av de teman vi funnit i våra intervjuer är hur socialsekreterarna ser på rättsäkerheten för klienterna i deras arbete. Rättsäkerhet innebär att medborgaren skall vara skyddad mot kränkningar av grundläggande fri- och rättigheter samt orättvis, godtycklig eller

partisk behandling (Lundquist 2010). Socialtjänstlagen är en ramlag och tillämpningen kan variera i besluten. Det vi ville undersöka är hur socialsekreterare ser på att det kan skilja sig mycket mellan beslut även då det rör samma typ av ärende. Det som framkom av att ställa frågor kring detta till respondenterna var temat rättsäkerhet.

Socialtjänstens övergripande mål för verksamheten står beskrivna i första kapitlet första paragrafen i socialtjänstlagen. Paragrafen lyder som följer:

Samhällets socialtjänst skall på demokratins och solidaritetens grund främja människors;

- Ekonomiska och sociala trygghet,
- Jämlikhet i levnadsvilkor
- Aktiva deltagande i samhällslivet.

Socialtjänsten skall under hänsynstagande till människans för sin och andras sociala situation inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser.

Verksamheten skall bygga på respekt för människors självbestämmanderätt och integritet.

Dessa mål är uttryckta i en portalparagraf och tanken är att det ska ge politiska riktmärken för socialtjänsten långsiktiga mål. Den nya socialtjänstlagen ska präglas av en helhetssyn och detta ska innebära att varje enskilt ärende bearbetas i alla sina aspekter och med insats av alla de resurser socialtjänsten förfogar över. Detta gäller även för andra samhälls organs insatser som ska initieras och samordnas. Helhetssynen ska även innebära en ökad uppmärksamhet på miljöfaktorer som kan leda till sociala svårigheter.

Socialtjänstlagen är en målinriktad ramlag och detta ger kommunerna en ganska stor frihet att utforma och utveckla socialtjänsten så att den tillgodoser kommunmedlemmarnas behov (Clevensköld, Lundgren, Thunved 2009).

En respondent uttryckte det så här:

Vi är sex stycken socionomer som har delegation på att fatta beslut om ekonomiskt bistånd och i princip skulle vi kunna sitta inne på våra rum och fatta sex olika beslut i ett ärende.

Lipsky menar att gräsrotsbyråkratens yrkesroll är komplicerad eftersom den kräver sunt förnuft och improvisation. I utförandet av arbetet handlar det om människor och då krävs ett gott omdöme vilket påverkar regelformningen negativt. Arbetet kan också vara

svårkontrollerat vilket hänger samman med yrkesrollen. Gräsrotsbyråkratens handlingsutrymme bygger på ett ansvar att besluta om olika insatser för klienten och göra bedömningar av arbetsinsatsens slutliga utformning (Lipsky 1980).

En annan respondent uttryckte det så här:

Nackdelarna med handlingsutrymmet är ju helt klart att det inte är rättsäkert och det kan det aldrig bli eftersom vi arbetar med individer och vi jobbar utifrån en ramlag. Ett exempel är att jag som har jobbat här i tio år och jag har alltid varit väldigt stark i mina åsikter, vet hur jag ska formulera mig. Jag kan komma in till en gruppleddare eller en sakkunnig och dra ett ärende och veta precis vad jag skall säga för att få igenom någonting för den klienten. Medans en helt ny person med samma ärende hade fått ett avslag.

När man ser på hur socialsekreteraren uppfattar sitt handlingsutrymme i relation till sakkunnig ur ett Weberskt maktperspektiv kan man se detta som en form av maktspel. En sakkunnig är en socialsekreterare som har mer delegation på att fatta beslut i ärenden än de andra socialsekreterarna. Socialsekreterarna går därför med sina svåra ärenden till sakkunnig som i sin tur beslutar i dessa ärenden. Weber talar i sin maktanalys om dominans vilket innebär att den ena parten är dominant över den andra parten. Weber menar att dominans alltid är sammankopplat med intressen och att någon alltid måste göra avkall på sina intressen för att någon annan ska få igenom sina. Dominans föds för att folk väljer att underkasta sig den. De som blir utsatta för dominans har egna intressen som de tror på bästa sätt kan tillfredställas genom att de underkastar sig dominansen (Börjesson och Rehn 2009).

När man analyserar det respondenten uttrycker kan man se det som att socialsekreteraren vet hur man ska spela maktspelet och gör det väl. Hon har lång erfarenhet av förvaltningen och vet hur hon ska formulera sig för att få sin vilja igenom. Hon uttrycker även att hon alltid varit väldigt bestämd i sina åsikter och vet hur hon ska formulera sig för att få igenom sin åsikt. Hon säger också att hon brukar ha framgång i detta hos sakkunnig. Om man tittar på detta utifrån Webers begrepp dominans kan förklaringen bli att sakkunnig har en egen agenda och det är därför hon har stor framgång, Sakkunnig underkastar sig socialsekreterarens

dominans för att det är enklare så. Sakkunnig har alltså egna intressen som bäst tillfredställs genom att underkasta sig dominansen (Börjesson och Rehn 2009).

Om man ser på detta utifrån ett Foucaults maktperspektiv blir förklaringen annorlunda. Ett utav Foucaults begrepp är power/knowledge. Detta begrepp översätts på svenska makt/kunskap. Med detta begrepp menar Foucault att den som har kunskapen besitter även makten. Makt och kunskap är tätt sammankopplade och går inte att skilja åt. De som bestämmer och har makten i samhället bestämmer vilken kunskap som ska ses som legitim och viktig (Hörnquist 1996).

Då man analyserar synen på kunskap utifrån Foucault ser man att socialsekreteraren besitter här makten eftersom hon har mer kunskap än sina kolleger. Då makten och kunskapen utvecklas och växer tillsammans blir makten större ju mer kunskap man besitter. En socialsekreterare som arbetat längre har alltså enligt detta sätt att se på kunskap alltid mer makt än en nyutexaminerad kollega (ibid).

Detta resonemang om relationen mellan makt och kunskap går även att applicera på relationen mellan klient och socialsekreterare. Socialsekreteraren har kunskap om systemet och hur saker fungerar. Det är socialsekreteraren som vet vilka bistånd det finns att söka och vilken hjälp klienten är berättigad till. Ser man denna relation enligt Foucaults teori om makt är det socialsekreteraren som har kunskapen och makten vad det gäller systemet (Hörnquist 1996).

Även Skau tar i sin bok upp förhållandet mellan kunskap och makt. Hon beskriver i sin bok mellan makt och hjälp om hur kunskap påverkar förhållandet mellan klienten och hjälparen. Kunskapen om både skrivna och oskrivna regler som ligger till grund för tjänsteutövningen och styr förhållandet mellan klienten och hjälparen. Denna kunskap är ojämnt fördelad mellan de båda parterna, till klientens nackdel (Skau 2007).

En respondent uttrycker det så här:

Till nya klienter ger vi alltid en broshyr där det tydligt står både vilka rättigheter och skyldigheter klienterna har.

En annan respondent uttrycker det så här:

Ja, alltså för det första tror jag inte att hälften av våra klienter förstår att de har rättigheter. Även om vi har en fin blankett som heter informationsblanketten som vi skall gå igenom med alla men det handlar mer om att tala om vad de har för skyldigheter. Bara där brister man i rättsäkerhet. Har du en driftig socialsekreterare som brinner för sina klienter så får du mycket mer än vad du annars får. Det är helt godtyckligt. Det är aldrig så att man får för mycket, men det är det där lilla extra som kan göra skillnad när man redan lever på minsta möjliga nivå. Det kan handla om en sådan sak som busskort som jag kan tycka är en självklarhet, att man skall kunna röra sig oavsett man har ett jobb eller inte. Medans vissa tycker att man absolut inte ska bevilja det. Vad ska dem ha de till? Så det är ett exempel på när det inte är rättsäkert.

Det respondenten uttrycker här är att handläggningen ibland upplevs som godtycklig. Socialsekreteraren svarar att skillnaderna i besluten är stora och kontrollerna av besluten är bristfälliga. Respondenten upplever ibland att det är frustrerande att arbeta efter en ramlag då tolkningsutrymmet är stort. Det besvärliga i detta säger respondenterna är när kolleger handlägger på ett annat sätt än de själva och det uppstår konflikter kring dessa olikheter.

Ett intressant tema som varit genomgående hos alla respondenterna i deras svar är att de pratat om värdegrundsarbete som en lösning på detta problem. Respondenterna menar att mer värdegrundsarbete behövs inom förvaltningarna och inom arbetsgrupperna. Detta tror socialsekreterarna skulle bidra till att klienterna skulle behandlas mera lika om man har en gemensam syn på klienterna. En annan sak som respondenterna säger är viktigt är den externa handledningen. I handledningen tas de situationer upp som är svåra och handledaren får gruppen att diskutera och reflektera över hur de arbetar. Handledningen har lett till mer lika bedömningar och detta ses som väldigt positivt enligt socialsekreterarna. Respondenterna pratar om vikten av god människosyn i arbetet och att mer energi borde läggas vid att anställa rätt sorts personer.

6. Resultat och diskussion.

I detta avsnitt kommer vi att redogöra och besvara de frågeställningar som vi inledningsvis i studien presenterade. Vi kommer även att ta upp intressanta frågor som uppkommit under studiens gång, samt förslag på vidare forskning kommer även att diskuteras.

Studiens syfte var att undersöka hur socialsekreteraren ser på sin egen roll gentemot klienten utifrån en maktanalys. För att besvara detta använde vi oss av de frågeställningar som vi inledningsvis presenterade i studien:

Hur ser socialsekreteraren på sin egen makt samt handlingsutrymme gentemot klienten?
Hur förhåller sig socialsekreterarna till maktutövningen samt handlingsutrymmet?
Hur kan socialsekreterarens makt och handlingsutrymme påverka klienten?

De myndigheter som socialsekreterarna representerade hade båda som policy att meddela klienten om deras rättigheter vid första mötet. Men vilken information de ansåg var viktig, och hur de valde att ge information var individuellt. En socialsekreterare ansåg att det räckte med att lämna en informationsblankett vid första samtalet kring klientens rättigheter. En annan socialsekreterare hjälpte sina klienter att skriva överklaganden på beslut de själva hade tagit. Vår slutsats kring detta är att synen på makt inom försörjningsstöd är individuell, och vi menar att vikten av värdegrundsarbete är mycket viktig för att få en enhetligare helhetssyn i arbetet med klienter på försörjningsstöd, och för att främja klienters rättssäkerhet.

Vi menar att ett utökat värdegrundsarbete eventuellt skulle ge socialsekreterarna en tryggare grund att stå på när de ska fatta beslut i svåra frågor. Vi misstänker att det finns vissa svårigheter att tolka och definiera lagen, något som kan skapa en viss osäkerhet hos socialsekreteraren. De socialsekreterare vi har intervjuat har uttryckt dubbla känslor till det handlingsutrymme som uppkommer mellan lagar och riktlinjer. De förklarade att handlingsutrymmet är positivt på det vis att de, i viss mån, kan se till en enskild individs situation samt göra individuella beslut. Den negativa aspekten är dock att detta även påverkar och minskar rättssäkerheten för klienterna.

Vi ser även andra faktorer utöver handlingsutrymmet som kan påverka klientens rättssäkerhet. Vad den ena socialsekreteraren anser vara ett grundläggande behov, kan en annan socialsekreterare anse det motsatta. Om en socialsekreterare verkligen brinner för ett behov en klient har, kan socialsekreteraren ”slåss” för sakens skull på en högre nivå inom myndigheten. Vi tror att om socialsekreteraren även har förmåga att kommunicera skickligt

ökar det chansen för klienten att få igenom sin ansökan. Och om socialsekreterarens lojalitet ligger hos organisationen eller hos klienterna är även det en faktor för hur socialsekreteraren tar beslut i vissa frågor.

Under våra samtal med informanterna framkom olika förhållningssätt till den makt som de besitter i det faktiska mötet med klienterna.

Å ena sidan så representerar socialsekreterarna en myndighet. Den makten de besitter kan således ej döljas helt eftersom klienten är i beroendeställning. Å andra sidan har socialsekreteraren en "hjälproll" och detta kolliderar med myndighetsrollen. Dock kommer den ojämna maktfördelningen aldrig att försvinna ur socialförsäkringar som försörjningsstöd, eftersom det i vårt samhälle ej är eftersträvansvärt att för försörjningsstöd,. Socialsekreteraren måste således använda sig av lagar och riktlinjer för att makten gentemot klienten skall legitimeras av klienten själv samt resten av samhället (Billquist 1999).

Vi menar att värdegrundsarbeten är något mycket viktigt och något som borde prioriteras av arbetsgivarna inom ekonomiskt bistånd.

Vårt förslag på vidare forskning är att införa och utreda vilken effekt värdegrundsarbete skulle få för både socialsekreterare och klient. Vi skulle även gärna se hårdare kontroller av beslut, inte för att misstro enskilda socialsekreterare, utan för att se om det har någon påverkan på klientens rättsäkerhet.

6. Referenser:

- Abiala, K. (2000) *Säljande Samspel. En sociologisk studie av privat servicearbete*. Stockholm: Universitet
- Alexandersson, M. (1994). Den fenomenologiska forskningsansatsens fokus. I: Starrin, B. & Svensson, P. (red.). *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Lund: Studentlitteratur.
- Angelöw, B. & Jonsson, T. (2000). *Introduktion till socialpsykologi*. (2., [rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Asper, P (2007) *Etnografiska metoder*. Helsingborg: Gyllene snittet AB
- Billquist, L. (1999). *Rummet, mötet och ritualerna*. Göteborg: Institutionen för socialt arbete.
- Boklund, A (1995) *Olikheter som berikar? -möjligheter och hinder i samarbetet mellan socialtjänstens äldre- och handikappomsorg, barnomsorg samt individ- och familjeomsorg*. Stockholm: Stockholms universitet.
- Bryman, A (2008). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Oxford University Press.
- Börjesson, M & Rehn, A (2009) *Makt*. Malmö: Liber
- Cedersund, E. (1992) *Från personligt problem till administrativt beslut: att ansöka om ekonomiskt bistånd*. Diss, Linköping Universitet.
- Clevesköld Lars, Lundgren Lars, Thunved Anders, 2009 *Handläggning inom socialtjänsten*, Norstedts Juridik
- Croona, G. (2003) *Etik och utmaning: om lärande av bemötande i professionsutbildning*. Diss, Växjö universitet.
- Dalen, M. (2007) *Intervju som metod*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.
- Duner, A & Nordström, M (2005). *Biståndshandläggningens villkor och dilemman- inom äldre- och handikappsomsorg*. Malmö: Studentlitteratur.
- Garrow, E & Hasenfeld, Y (2010). Theoretical approaches to human service organizations. i Y. Hasenfeld (red): *Human services as complex organizations*, 2nd ed. Newbury Park, CA: Sage.

Hasenfeld, Y (2010). The attributes of human service organizations. i Y. Hasenfeld, (red): *Human services as complex organizations*, 2nd ed. Newbury Park, CA: Sage

Hörnquist, M (1996). *Foucaults maktanalys*. Stockholm: Carlssons Bokförlag

Johansson, T. (2007) ”Mötets många ansikten – när professionella möter klienter”. I Anna Meeuwisse, Sune Sunesson & Hans Swärd (red): *Socialt arbete – en grundbok*. Stockholm: Natur och Kultur

Johnsson Eva, Svensson Kerstin, Laanemets Leili (2010). *Handlingsutrymme utmaningar i socialt arbete*, Natur och Kultur

Jönson, H (2010). *Sociala problem som perspektiv*. Malmö: Liber AB

Kvale, S. (1998). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur

Levin, C (2008). Att undersöka det sociala, några ingångar. Meuwisse, Anna, (red) *Forskningsmetodik för socialvetare*. Stockholm: Natur och Kultur:

Lundquist, L (2010). Etik i offentlig förvaltning, i Rothstein, B. (red.), *Politik som organisation: Förvaltningspolitikens grundproblem*. Fjärde upplagan Stockholm: SNS Förlag, 2010

May, T (2001). *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur.

Meeuwisse, A, Swärd, H 2002 “Perspektiv på sociala problem” Stockholm: Natur och kultur

Sandström, S. (2008). *Makten du har*. Stockholm: Gothia

Skau, G M (2007): *Mellan makt och hjälp. Förhållandet mellan klient och hjälpare i ett samhällsvetenskapligt perspektiv*. Stockholm: Liber.

Socialstyrelsen (2004) *Ekonomiskt bistånd*. Stockholm: Elanders Gotab AB

Socialstyrelsen (2008) *EG-rätten och socialtjänsten – en vägledning* Västerås: Editra västra aros AB

Thomassen, M (2007) *Vetenskap, kunskap och praxis*. Malmö: Gleerups

Elektroniska referenser:

Riksdagen (2011) riksdagen.se 2011-12-12

Vetenskapsrådet expertgrupp för etik (2011). *God forskningssed*

<http://www.vr.se/download/18.37fda2bc131b1093f688000926/God+forskningssed+2011.1.pdf> (2011-11-03)

8. Bilagor

8.1 Intervju Mall

Bakgrund/ intro:

Vill du berätta lite om din bakgrund /utbildning/ hur länge du arbetat här?

Makt:

I ert arbete kommer ni i kontakt med människor i utsatta situationer.

Om du tänker din yrkesroll, hur ser du då på makt?

Hur yttrar sig din makt, tror du i mötet med dina klienter?

Hur förhåller du dig till den makt du besitter?

När blir makten negativ / positiv för klienten tror du?

Handlings utrymme och inflytande:

Hur förhåller du dig till det handlingsutrymme du har i arbetet?

Hur blir handlingsutrymmet en fördel respektive nackadel i ditt arbete?

Hur stort inflytande upplever du att du har över ditt arbete, hur mycket kan du styra arbetet själv?

Känner du någonsin maktlöshet i mötet med klienten?

Myndighetsutövning

Får du den hjälp och det stöd du behöver i arbetet genom till exempel handledning eller andra forum?

Upplever du att det finns möjlighet att diskutera och få hjälp med svåra bedömningar och situationer som arbetet innebär? Hur ser arbetsklimatet ut vad det gäller detta?

Hur ser ni på rättssäkerheten för era klienter?

I vilken utsträckning kontrolleras era beslut?

Hantering av makt:

Reflekterar du själv över den makt du besitter i och med din yrkesroll? När händer detta?

Hur hanterar du detta?

Avslutningsvis

Har du själv något du vill tillägga?

- Var det någon fråga som var svår att svara på?

- Varför?

8.2 Information till intervjudeltagaren

Information till dig som deltar i vår studie:

Vi är två socionomstudenter på Lunds universitet som just nu skriver vår C-uppsats. Den kommer att handla om hur socialsekreteraren ser på sin roll gentemot klienten utifrån en maktanalys, samt hur socialsekreteraren ser på sitt handlingsutrymme/ myndighetsutövning.

Deltagandet i studien är **frivilligt** och du som respondent kan när som helst välja att avbryta din medverkan.

Vårt insamlade material kommer att behandlas med konfidentiellt. Detta innebär att du kommer att vara anonym, samt att de enda som kommer att behandla råmaterialet är vi två som skriver uppsatsen och citat kommer att omarbetas till skriftspråk.

Materialet kommer endast användas i **forskningssyfte** och för denna studien.

Om du har några frågor i efterhand så tveka ej att höra av dig, vi kommer att skicka den färdiga och godkända uppsatsen till dig.

Tack för din medverkan!

/ Mathilda Baehre och Emma Rotzius.

Jag har tagit del av ovanstående information och samtycker till dess innehåll:

Respondent:

Datum: